

Ārstu loma vērtībās balstītā veselības aprūpē

Katrīne Pļaviņa-Mika

Zvērināta advokāte

Sorainen

Paula Šūtava

Jurista palīdzze

Zvērinātu advokātu birojs
"Sorainen"
tālr.: 67365000

Mūsdienās ārstēšanās tehnoloģiju attīstība notiek ļoti strauji un tās kļūst aizvien pieejamākas. Vienlaikus pieaug hronisko un blakusslimību skaits, kā arī notiek populācijas novecošanās. Šāda apstākļu kopa katrā veselības aprūpes iestādē rada nepieciešamību pēc modernākajām medicīnas precēm un pakalpojumiem vai vismaz to pieejamības stratēģiskas plānošanas.

Kā daļa no VBVA ir arī vērtībās balstīti iepirkumi. Praksē tas nozīmē iepirkt preces un pakalpojumus, balstoties uz pacientu, ārstu un sabiedrības veselības interesēm

Diemžēl medicīnas preču iepirkumos priekšroka nereti ir lētākajai precei ar tādām tehniskām prasībām, kas neveicina konkurenci un pēc iespējas lielāku piedāvājumu klāstu. Vērtībās balstīta aprūpe un iepirkumi palīdz sasniegt plašāku konkurenci un atslogot ārstus.

Kas ir vērtībās balstīta veselības aprūpe?

Vērtībās balstīti iepirkumi ir daļa no vērtībās balstītas veselības aprūpes jeb VBVA. Tā ir pieeja veselības

aprūpes pārveidei, balstoties uz pacientu veselības aprūpes rezultātu un veselības aprūpes sistēmas snieguma uzlabošanu. Vienlaikus tās mērķis ir arī kontrolēt veselības aprūpes izmaksu pieaugumu, nodrošinot saimnieciski visizdevīgākos piedāvājumus. Kā daļa no VBVA ir arī vērtībās balstīti iepirkumi. Praksē tas nozīmē iepirkt preces un pakalpojumus, balstoties uz pacientu, ārstu un sabiedrības veselības interesēm. Tas paredz, ka, izvērtējot šo preču izdevīgumu, jābalstās uz preces dzīvescikla izmaksām, nevis cenu. Šāda pieeja paredz izvērtēt kvalitātes kritēriju aspektus:

- cenas un kvalitātes attiecība;
- inovatīvi risinājumi;
- energoefektivitāte;
- sociālie aspekti,
- norīkotā personāla kvalifikācija;
- godīgi tirdzniecības nosacījumi un cits.

Atšķirība starp vērtībā balstītiem un zemākās cenas iepirkumiem

Šobrīd Latvijā ieviest VBVA ir liels izaicinājums, jo veselības aprūpes sistēmas publiskā sektora daļā iepērk preces un pakalpojumus par zemāko cenu, nevis balstoties uz veselības aprūpes sistēmas snieguma uzlabošanu. Dati atklāj, ka Latvijā tikai 23% gadījumu ir balstīti uz saimniecisko izdevīgumu. Līdzšinējā prakse, piešķirot punktus par tehnisku kritēriju minimuma pārsniegšanu, nav pierādījusi sevi kā efektīvu. Pēdējos gados slimnīcas Latvijā medicīnas ierīces pasūta ar tehniskās specifikācijas noteikumiem uz vairākām lapām un piešķir punktus par dažādiem veiktspējas rādītājiem, kas pārsniedz šo specifikāciju minimālo līmeni.

Saskaņā ar Eiropas iepirkumu portāla datiem par pēdējās desmitgades lielākajiem medicīnas preču iepirkumiem, Latvijā saimnieciski izdevīgi iepirkta mazākā medicīnas ierīču daļa, lai gan Eiropas Komisijas vērtējumā tas nav uzskatāms par sliktu rādītāju, Somijā šādu iepirkumu daļa ir 55%.

Arī datos par viena dalībnieka iepirkumiem, Latvijā norādīts līdzīgs rezultāts – 25%. Taču pēc Eiropas Komisijas viedokļa, lai saglabātu optimālu konkurenci, šim rādītājam jābūt 10%. To iespējams sasniegt, veiksmīgi ieviešot vērtībā balstītus iepirkumus, kas palīdz uzlabot veselības aprūpi un sasniegt sociālos, ekonomiskos un vides mērķus. Tiem ir stratēģiska nozīme, lai nodrošinātu uz pacientu orientētu, drošu, pieejamu un kvalitatīvu veselības aprūpi.

Ārstu tiesības un iespējas

Amerikas Tirdzniecības palātas pārstāvji Latvijā uzsākuši iniciatīvu par vērtībā balstītu iepirkumu, informējot, apmācot slimnīcu vadību un iepirkumu speciālistus, kā iepirkt preces

un pakalpojumus, balstoties uz rezultātu pacientiem, ārstiem un sabiedrības veselībai. Lai to īstenotu, veselības aprūpes iestāžu vadībai jāformulē slimnīcas nefinanšu mērķi un kā piemērs jāņem publisko iepirkumu noteikumi un nozares labā prakse Eiropā.

VBVA iespējams ieviest atsevišķu programmu līmenī, atbilstoši katras klīniskās jomas vai pakalpojumu sniedzēju gatavības pakāpei. Šīs programmas veido konkrētu slimību vai pacientu grupu kontekstā, vienojoties par standartizētiem pacienta rezultātu un izmaksu mērījumiem, to uzskaitē nepieciešamajām datu platformām, datu uzskaites procesu un, izveidojot integrētus samaksas modeļus par pakalpojumiem pilnā aprūpes ciklā.

Vērtības, kādās balstīt medicīnas preču un pakalpojumu izmaksas, var dalīt trīs daļās – par pacientiem, par ārstiem un personālu, kā arī par sabiedrības veselību. Tie var ietvert mērķus:

- samazinātu mirstības līmeni slimnīcās;
- risinājumus tele - medicīnai;
- palielinātu medmāsu skaitu;
- samazinātu ārstu papildu darba stundu skaitu un citu.

Šāda prakse izplatīta citviet Eiropā, to iespējams un nepieciešams ieviest arī Latvijā. Kvalitātes kritērijos var iekļaut ārstu specifiskās vēlmes vai subjektīvā vērtējuma lapas, atvieglot un uzlabot darba apstākļus. Lai sasniegtu vislabāko rezultātu, jākonsultējas ar ekspertiem un jāizmanto citu valstu labā prakse. Ārstiem ir tiesības piedalīties vērtībās balstītu iepirkumu procesā

un to nepieciešams darīt, jo no tā ir atkarīgas pacientu dzīvības.

Ārstiem ir tiesības piedalīties vērtībās balstītu iepirkumu procesā un to nepieciešams darīt, jo no tā ir atkarīgas pacientu dzīvības

Secinājumi

Medicīnā jābūt pārejai no lētākās medicīnas preču pirkšanas uz vislabāko un efektīvāko, izmantojot vērtībās balstītus iepirkumus. Tāpat jābūt pārejai no izmaksu ietaupījumu īstenošanas uz veselības aprūpes mērķu sasniegšanu. Ārstiem ir gudri jāiesaistās medicīnas preču un pakalpojumu iepirkšanā, lai nodrošinātu sava darba efektivitātes un kvalitātes uzlabošanu, kā arī vēl labāk aprūpētu pacientus.

Izmantotā literatūra:

1. <https://ted.europa.eu/TED/search/statisticSearchResult.do>
2. https://single-market-scoreboard.ec.europa.eu/policy_areas/public-procurement_en
3. <https://www.iknz.cz/knihovna/c46c78c9-962c-475b-a437-f788033f1488>
4. <https://www.vbpcommunity.eu/>

